

De Minister van Landbouw en Visserij en de ondergetekende verheugen zich er over dat van vrijwel alle zijden de indiening van het ontwerp-Experimentenwet met instemming en waardering is begroet.

Mede namens de Minister van Landbouw en Visserij moge de ondergetekende antwoorden op hetgeen de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal in het voorlopig verslag hebben opgemerkt.

Met de door de C.H.U. leden gegeven typering van de doelstelling van het ontwerp, met name in vergelijking met de wet van 14 februari 1963 tot het verlenen van grotere vrijheid van inrichting van het onderwijs, kan de ondergetekende zich geheel verenigen.

Bij de commissieleden behorend tot de K.V.P. is de vraag gerezen welke de betekenis is van de mededeling in de memorie van toelichting, dat de nieuwe Experimentenwet een beperkter strekking heeft dan de oude en uitsluitend moet dienen voor onderwijskundige experimenten, die duidelijk niet passen in onze huidige onderwijsstructuur. Genoemde leden wijzen er in dit verband op, dat de nieuwe wet geldt voor het kleuteronderwijs, het basisonderwijs en het buitengewoon onderwijs.

Inderdaad kan aan deze leden worden toegegeven, dat in verband met de toepasselijkheid van de nieuwe Experimentenwet op de genoemde sectoren van het onderwijs van een verruiming van de experimenteermogelijkheden kan worden gesproken. Anderzijds moge de ondergetekende er op wijzen, dat de oude Experimentenwet in de eerste plaats tot doel had de uitvoering van de Wet op het voortgezet onderwijs voor te bereiden. Die bedoeling heeft de nieuwe Experimentenwet uit de aard der zaak niet en daarin ligt in hoofdzaak de beperkter strekking van de nieuwe wet ten opzichte van de oude. Een andere beperking is te vinden in de omstandigheid, dat de nieuwe Experimentenwet betrekking heeft uitsluitend op onderwijs dat valt buiten de kaders van de Wet op het voortgezet onderwijs, de Lager-onderwijswet 1920 en de Kleuter-onderwijswet.

Voor experimenten binnen het kader dier wetten hebben deze wetten eigen bepalingen die voldoende mogelijkheden bieden voor het doen van experimenten: voor de Wet op het voortgezet onderwijs is dat artikel 25 met de thans voorgestelde verruiming; voor de Lager-onderwijswet 1920 de artikelen 25, vijfde lid en 90, zesde lid, en voor de Kleuteronderwijswet, die door de weinig gedetailleerde voorschriften vrij veel ruimte laat t.a.v. de inrichting van het onderwijs, geven de artikelen 16 en 66 experimenteermogelijkheden.

Voor zover nog behoefte zou bestaan aan verruiming van experimenteermogelijkheden in de Lager-onderwijswet 1920 en de Kleuteronderwijswet lijkt deze beter te kunnen worden aangebracht in het thans bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal aanhangig zijnde ontwerp tot wijziging van de Kleuteronderwijswet, de Lager-onderwijswet 1920 en de Financiële Verhoudingswet 1960 (Zitting 1969-1970 – 10 384).

Overigens moet worden verwacht, dat in de sectoren van het kleuteronderwijs en het lager onderwijs de experimenten in hoofdzaak betrekking zullen hebben op een samengaan in een soort onderwijsgemeenschap van kleuterschool en lagere

school, waarop ook in het N.O.V.-rapport wordt bedoeld. Zulk een samengaan maakt deel uit van het onderzoek van het Kohnstamm-instituut. Voor dergelijke experimenten is toepassing van de Experimentenwet aangewezen.

De leden, die behoren tot de P.v.d.A.-fractie, wijzen er op dat de experimenten in tweeërlei opzicht kunnen verschillen. In de eerste plaats is er een verschil in uitgangspunt tussen de experimenten volgens artikel 25 van de Wet op het voortgezet onderwijs en die op grond van artikel 2 van de Experimentenwet. De ondergetekende beaamt dit onderscheid, al zou hij liever niet willen spreken van een „negatieve” en een „positieve” benadering, doch van „binnen- en buitenwettelijke” experimenten, al naar gelang de experimenteerartikelen uit de betrokken wet dan wel artikel 2 van de Experimentenwet van toepassing is. In dit verband moge de ondergetekende nog opmerken, dat hij anders dan de leden van D'66 geen belemmering ducht ten gevolge van een misverstand omtrent het begrip „school” in de onderscheidene artikelen van het wetsontwerp.

Dit begrip immers wordt in die bepalingen gebezigd in zijn betekenis van „openbare of bijzondere school” en deze betekenissen zijn in het onderwijsrecht scherp omlinjd.

Verscheidene vragen van de leden van de P.v.d.A., van de A.R., van de S.G.P., van D'66 en van de P.S.P. betreffen de technische behandeling — de leden van de P.v.d.A. zien hierin een tweede verschilpunt tussen de soorten experimenten der aanvragen, de beoordeling daarvan en de mogelijkheid van beroep tegen afwijzing der aanvraag. Hoewel zich ook binnen het kader van de Wet op het voortgezet onderwijs onderwijskundige experimenten kunnen aandienen, die een diepgaand onderzoek vragen alvorens op de desbetreffende aanvraag kan worden beslist, lijkt de veronderstelling van de leden van de P.v.d.A., dat de beoordeling van verzoeken ex artikel 25 van de Wet op het voortgezet onderwijs op betrekkelijk eenvoudige wijze kan geschieden, voorshands juist. De ondergetekende wil er in dit verband wel op wijzen, dat het zowel in verband met de belangen van de bij het experiment betrokken leerlingen als vanwege eventuele financiële consequenties gewenst is, dat bij de beoordeling van de aanvraag er mede op wordt gelet dat het te ondernemen experiment een zeker uitzicht op kans van slagen biedt.

In het licht van het vorenstaande zou de ondergetekende de vraag van de leden van de A.R. omtrent de ruime toepassing der wet bevestigend willen beantwoorden; daarbij kan het bevoegde gezag, dat denkbeelden en plannen heeft, gericht op een „bijzondere inrichting”, voor de vormgeving en uitvoering rekenen op de steun van de inspectie en het departement, mits deze plannen voldoende concreet zijn. Ten antwoord op de desbetreffende vraag van de leden van de P.v.d.A. moge de ondergetekende nog opmerken, dat z.i. het experiment met de zgn. „midden-school” zal dienen te geschieden op basis van de Experimentenwet, doch dat experimenten met een verlengde brugperiode geheel vallen binnen het kader van de Wet op het voortgezet onderwijs en derhalve op soepele wijze kunnen geschieden met toepassing — zo nodig — van artikel 25 dier wet, waarbij inderdaad, zoals de leden van de P.v.d.A. opmerken met een betrekkelijk summier aanvraag kan worden volstaan. In verband met de hier genoemde experimenteergevallen en mede naar aanleiding van de vraag van de leden van de S.G.P. nog enkele voorbeelden te noemen van wat er onder experimenten moet worden verstaan, naast het in de memorie van toelichting genoemde N.O.V.-rapport, moge de ondergetekende mededelen, dat hij voornemens is de vermoedelijk op 1 augustus 1970 aan te vangen nieuwe lerarenopleiding, waarvan hij bij de mondelinge behandeling van Hoofdstuk VIII (Onderwijs en Wetenschappen) van de rijksbegroting 1970 (*Handelingen* zitting 1969-1970, blz. 872) gewag heeft gemaakt, te baseren op de Experimentenwet. Er zijn nog zoveel onzekerheden, zowel van onderwijskundige, als van organisatorische aard en het is nog zo onduidelijk, of de opzet, zoals die thans voor ogen staat, wel past in het systeem van de Wet op het voortgezet

onderwijs, dat het verkieselijk lijkt de Experimentenwet toe te passen. Het ligt in de bedoeling het aantal experimentele opleidingen in het begin zowel naar omvang als aantal te beperken. Vooruitlopend op de aanneming van het onderhavige ontwerp is het overleg met enkele in aanmerking komende instellingen reeds geopend. Dit is noodzakelijk omdat op een vroeg in het jaar vallend tijdstip met het oog op de aanmelding van studenten bekend moet zijn waar en bij welke instellingen een aanvang met de opleiding wordt gemaakt.

Naar aanleiding van een vraag, die de P.S.P. leden hebben gesteld, merkt de ondergetekende op, dat bezwaarlijk in de wet waarborgen kunnen worden gegeven, dat daar waar de wens daartoe leeft ook werkelijk tot experimentele inrichting van het onderwijs overgegaan kan worden. Zoals de ondergetekende bij de hierboven genoemde mondelinge behandeling van de begroting 1970 van het Departement van Onderwijs en Wetenschappen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal naar voren heeft gebracht (*Handelingen* blz. 870) vormt de Experimentenwet een essentieel beleidsinstrument op het gebied van de onderwijsvernieuwing. Uit deze centrale plaats van de wet in het door de ondergetekende ter zake te voeren beleid vloeit enerzijds voort, dat moeilijk objectieve criteria gegeven kunnen worden waaraan een experiment moet voldoen, maar anderzijds dat voldoende mogelijkheden zullen worden geboden om ook werkelijk tot experimentele inrichting van het onderwijs over te gaan, wanneer de wens daartoe zich in een bepaald geval voordoet.

De vraag van de leden van de P.S.P. of de afwijzende beschikking van de Minister met redenen omkleed moet zijn, beantwoordt de ondergetekende bevestigend: een voorschrift daartoe in de wet acht hij echter niet noodzakelijk, aangezien het in het administratieve recht gebruikelijk is, dat afwijzende beschikkingen gemotiveerd zijn. Deze leden, zomede die van D'66 en van de S.G.P. hebben gevraagd, of belanghebbenden tegen een afwijzing in beroep kunnen gaan. In de eerste plaats moge de ondergetekende opmerken, dat omtrent een aanvraag zeker niet zal worden beslist zonder dat de verschillende deskundigen zullen zijn gehoord. Tot deze deskundigen behoren zij, op wier adviezen een beroepsinstantie — de ondergetekende denkt hierbij met name aan de Kroon, de Afdeling van de Raad van State voor de geschillen van bestuur gehoord — haar beslissing mede zal doen steunen. Daarbij komt, dat bij een beslissing op een aanvraag voor het ondernemen van een experiment, als hier het geval is meer de onderwijskundige, met name de sociaal-pedagogische en didactische aspecten daarvan, aan de orde komen dan de bestuursrechtelijke. Van een belangenafweging is hier geen sprake; slechts de betekenis van het experiment voor de onderwijsvernieuwing is relevant en de ondergetekende betwijfelt, of deze betekenis in beroep op betere en meer objectieve wijze kan worden onderzocht dan in eerste aanleg zal geschieden.

In verband met het bezwaar van de leden van de V.V.D.-fractie, dat de doorwerking van de resultaten in het gehele onderwijs een zwak punt is, merkt de ondergetekende op, dat slechts in zoverre de resultaten van een experiment aanleiding zouden geven tot wettelijke maatregelen, hier primair een taak ligt voor de wetgever.

Overigens zal van overheidswege zoveel mogelijk worden bevorderd en gestimuleerd dat de positieve resultaten van ondernomen experimenten doorwerken naar het gehele onderwijs. In dit opzicht is, naar het de ondergetekende voorkomt, een belangrijke taak weggelegd voor de pedagogische centra. Hij wil al het mogelijke doen ter bevordering van een doelmatige organisatie en werkwijze van de pedagogische centra, waarbij hij met name ook denkt aan regionale samenwerkingsverbanden van pedagogische centra en schooladviesdiensten. Voorts zullen de docentenopleidingen, in wier programma's de verworvenheden van studie en experiment zullen moeten worden verwerkt, op den duur aan het doordringen van de vernieuwingen naar het gehele onderwijs een belangrijke bijdrage kunnen leveren.

Naar aanleiding van een desbetreffende vraag van de leden van de V.V.D.-fractie, moge de ondergetekende opmerken, dat artikel 4, tweede lid, van het wetsontwerp voorziet in het stellen van voorwaarden t.a.v. een geregelde rapportage. De ondergetekende stelt zich op het standpunt, dat deze rapportage aan hem zal dienen te geschieden. De leden van de A.R.-fractie vragen, of het noodzakelijk is, dat experimenten, die buiten het kader van de onderwijswetten vallen, in alle gevallen een tijdelijk karakter dragen.

De ondergetekende beantwoordt deze vraag in bevestigende zin, omdat anders een geheel buitenwettelijk stelsel van onderwijs zou ontstaan, terwijl toch het doel van het experiment uiteindelijk moet zijn gericht op aanpassing van het bestaande onderwijs.

De vraag of het niet een betere weg is, in de uitvoeringsregelingen van de Wet op het voortgezet onderwijs en eventueel van andere wetten zulk een vrijheidsmarge op te nemen, dat alleen al daardoor aan de scholen ten aanzien van de inrichting van het onderwijs meer speelruimte zou worden geboden, beantwoordt de ondergetekende in die zin ontkennend, dat hij geen redelijke wetgeving denkbaar acht die zo ruim is, dat al bij voorbaat geen behoefte zou kunnen bestaan aan daarbuiten liggende experimenten. Dit wil echter niet zeggen dat in het algemeen geen verruiming van uitvoeringsvoorschriften ter bevordering van een grotere vrijheid van inrichting binnen de huidige wettelijke kaders wenselijk en mogelijk zou zijn.

De ondergetekende wil gaarne toezeggen daarop zijn beleid te richten. Hij moet daaraan wel toevoegen dat in de praktijk van het overleg met de betrokkenen herhaaldelijk blijkt, dat zij zulk een vrijheid allerminst begeren.

Leden van D'66 en van de P.S.P. hebben vragen gesteld over de extra-kosten, die kunnen voortvloeien uit de invoering van deze wet.

De ondergetekende is niet in staat een raming te geven van deze extra-kosten; deze zijn afhankelijk van het aantal, de aard en de omvang der experimenten.

De ondergetekende moge in dit verband opmerken, dat financiële redenen niet licht tot afwijzing van overigens aanbevelenswaardige experimenten zullen leiden, al moet het niet uitgesloten worden geacht, dat in een voorkomend geval de bekostiging van zo'n experiment naar een volgend begrotingsjaar zal worden verschoven.

Hiermede is tevens een vraag van de P.S.P.-leden, of uit artikel 2, eerste lid, voortvloeit, dat alle extra-kosten van een dergelijk experiment uit de openbare kas zullen worden vergoed, bevestigend beantwoordt.

Zoals de leden van de P.S.P.-fractie wellicht reeds veronderstelden, zijn ook nieuw op te richten scholen niet uitgesloten van de door deze wet te bieden mogelijkheden. Een zodanige aanvraag zal uitsluitend worden gezien binnen het kader van deze wet; de bepalingen van artikel 64 e.v. van de Wet op het voortgezet onderwijs zijn niet van toepassing.

De ondergetekende wil de leden van de S.G.P. niet in het onzekere laten, dat het ook zijn bedoeling niet is met de toepassing van deze Experimentenwet oude vormen voetstoots prijs te geven.

Hij herinnert overigens aan hetgeen hij bij de mondelinge behandeling van hoofdstuk VIII der rijksbegroting (Onderwijs en Wetenschappen) voor het dienstjaar 1970 heeft gezegd (*Handelingen*, zitting 1969-1970, blz. 870), dat de vernieuwingen zoveel mogelijk uit het onderwijs zelf moeten voortkomen en dat geen vernieuwingen en zeker geen verdere wijzigingen in de structuur moeten worden ingevoerd zonder voorafgaand wetenschappelijk gefundeerde en wetenschappelijk geëvalueerde experimenten.

De vraag van deze leden, of het kind „subject” of „object” van het experiment is, is moeilijk te beantwoorden. De onderwijsvernieuwing, waarvan het experiment een essentieel beleidsinstrument vormt, beoogt een voor het kind zo gunstig mogelijk onderwijskundig klimaat te scheppen,

waarbinnen het tot volle ontplooiing van zijn talenten kan komen.

Het kind is bij de experimenten dus eensdeels „subject” maar anderszins ook „object” van onderzoek en studie.

Het bevoegde gezag zal daarbij de grenzen moeten bepalen, die vanuit de levensovertuiging moeten worden gesteld.

Het is geenszins de bedoeling van de ondergetekende de Experimentenwet te gebruiken om de grenzen tussen het bijzonder en het openbaar onderwijs te doorbreken.

De ondergetekende betreurt het, dat de leden van de S.G.P. niet overtuigd zijn door het in de memorie van toelichting aangevoerde argument om geen beperking aan te leggen met betrekking tot de punten waarvoor regels of subsidievoorwaarden kunnen worden gegeven.

In de eerste plaats moge de ondergetekende opmerken, dat enkele punten uit artikel V, vierde lid, van de oude Experimentenwet ook in het ontwerp zijn geregeld, met name de heffing van schoolgeld in artikel 5 en de verplichting in artikel 6 op de Minister geëgd, te bepalen welke rechten zijn verbonden aan akten, getuigschriften, diploma's of verklaringen van de experimenteerschool. Juist deze bepaling moet van belang worden geacht voor de maatschappelijke waardering van de opleiding.

Verdere waarborgen voor een maatschappelijke waardering kan de ondergetekende niet geven, maar deze kunnen evenmin worden verkregen door het stellen van regelen, als waarop deze leden het oog hebben.

Voor het overige acht de ondergetekende het niet wel mogelijk te bevorderen, dat zodanige regels worden gegeven, aangezien hun inhoud verband zou moeten houden met de aard van het experiment en deze aard juist van geval tot geval zeer kan verschillen.

Genoemde leden heffen voorts de vinger waarschuwend op tegen de mogelijkheid van eventuele concurrentievervalsing, wanneer reclame wordt gemaakt met het aangewezen zijn als experimenterende school.

Geheel afwezig acht de ondergetekende de mogelijkheid van concurrentievervalsing niet, doch hij ducht de gevolgen daarvan voor de traditionele vormen van onderwijs niet.

Naar aanleiding van een daartoe strekkende vraag van deze leden merkt de ondergetekende op, dat het vrij staat aan het bevoegde gezag de ouders van de bij het experiment betrokken leerlingen te raadplegen. Hij zou het zelfs op prijs stellen dat dit gebeurt evenzeer als hij het op prijs stelt dat bij de vormen van onderwijs, welke door oudere leerlingen plegen te worden bezocht de leerlingen inzake het experiment worden geraadpleegd. Wil een experiment goed verlopen, dan zal het door de schoolgemeenschap als geheel moeten worden aanvaard en uitgevoerd en van de schoolgemeenschap maken niet alleen bevoegd gezag en leiding der school, maar eveneens de docenten en leerlingen deel uit. Indien het bevoegd gezag van een gemeentelijke of bijzondere school niet tot het ondernemen van een experiment zou willen overgaan, staan de ondergetekenden – dit ten antwoord op een vraag van de P.S.P.-leden – geen middelen ter beschikking het daartoe te dwingen. Hij ziet geen mogelijkheid voor dit geval in de wet een voorziening te treffen. Een geheel andere zaak is echter de samenstelling van het bevoegd gezag en de wijze van besluitvorming waaromtrent de ondergetekende zich in het kader van de democratisering van de bestuursvorm beraadt.

De inschakeling van de Onderwijsraad

Op de vraag van de leden van de K.V.P., of het niet mogelijk is, dat er voor de beoordeling en de coördinatie van de experimenten nog een andere instantie dan de Onderwijsraad wordt ingeschakeld, zou de ondergetekende willen antwoorden dat zulks ook vaak het geval zal zijn.

Veelal zullen de pedagogische centra of onderdelen daarvan waarvoor de leden van de S.G.P. hebben gepleit, alsmede de S.V.O. bij de beoordeling van experimenten worden betrokken.

Voor de meeste gevallen staat hem in grote trekken de volgende handelwijze voor ogen: zowel over de doelstelling van een experiment zal advies worden gevraagd als – indien dit advies gunstig uitvalt – over het plan van het experiment. Eerst indien ook dit laatste advies gunstig is, eventueel nadat het plan conform het advies is gewijzigd, zal een beslissing worden genomen. Over de verdere uitwerking van het een en ander beraadt hij zich nog en zal hij ongetwijfeld, zodra het onderhavige wetsontwerp tot wet is verheven, in overleg treden met de belanghebbende instellingen en organisaties.

Voor inschakeling van organisaties, als bedoeld in artikel 3 van de Wet op het voortgezet onderwijs, bij het nemen van een beslissing over experimenten acht de ondergetekende niet voldoende termen aanwezig.

Aan het bezwaar van de leden van de P.v.d.A., dat de Onderwijsraad vrijwel nooit in plenaire zitting bijeenkomt, zou tegemoet gekomen kunnen worden – gelijk reeds door de leden van de S.G.P. werd gesuggereerd – door de instelling van een commissie van deze raad voor experimenten, die de door deze leden verlangde synthese tot stand kan brengen.

Het Reglement van Orde van de Onderwijsraad voorziet in de mogelijkheid dat het college van voorzitters, waaraan in het bijzonder de coördinatie van de werkzaamheden van de Raad is opgedragen, commissies instelt van leden van meer dan één afdeling voor de vervulling van specifieke taken, die niet behoren tot de wettelijke taak der afdelingen. Van deze mogelijkheid is in verschillende gevallen gebruik gemaakt. Voorts bevordert de secretaris volgens dit reglement indien een onderwerp meer dan één afdeling aangaat een werkwijze, waardoor de desbetreffende afdelingen zoveel mogelijk bij de adviesvorming worden betrokken. Daartoe kan een afdeling worden versterkt met leden van een of meer andere afdelingen.

Het advies van de Onderwijsraad zou de ondergetekende, gelet op de ervaring en deskundigheid van zijn leden, niet willen ontberen.

De ondergetekende meent vooralsnog niet dat er in het bijzonder voor experimenten op het gebied van de onderwijsvernieuwing behoefte bestaat aan een speciaal adviesorgaan in de zin van een nationale raad voor de vernieuwing van het onderwijs.

De opvattingen omtrent taak en samenstelling van een instituut als de nationale onderwijsraad zijn nog volstrekt niet eensluidend. Wellicht dat voortgezet overleg met enkele landelijke organisaties, waarmede over dit onderwerp reeds van gedachten is gewisseld, op de duur zal leiden tot de vorming van een orgaan, waaraan taken op het gebied van de onderwijsvernieuwing worden toevertrouwd. Dat zullen dan echter naar het oordeel van de ondergetekende eerder stimulerende en organiserende dan adviserende taken zijn.

Over de opmerking van S.G.P.-zijde in de eerste alinea van blz. 4 merkt de ondergetekende op, dat de zaken van het buitengewoon onderwijs tot het arbeidsveld van de derde afdeling van de Onderwijsraad behoren.

Formeel is bij deze afdeling geen onderafdeling buitengewoon onderwijs ingesteld. Het spreekt wel vanzelf, dat niettemin in de praktijk enige feitelijke taakverdeling onder de leden is gegroeid, waarbij hun persoonlijke interesse of specifieke deskundigheid de plaats bepaalt. De derde afdeling omvat tenminste drie leden die speciaal deskundig zijn op het terrein van het buitengewoon onderwijs.

De opzet van advisering brengt mede dat de raad, als de belangrijkste adviseur van de minister over onderwijsaangelegenheden, vóórdat hij zijn advies vaststelt, inzage heeft verkregen van alle adviezen en ambtsberichten, die de andere ministeriële adviseurs en geraadpleegde ambtenaren over de onderhavige zaak hebben uitgebracht. Met deze werkwijze is verzekerd, dat ook de bijzondere deskundigheid van een aantal personen en kringen buiten de raad tijdig ter kennis van het college wordt gebracht. Daarenboven staat het de raad vrij eigener beweging gegevens bij derden in te winnen.

Onder deze omstandigheden is de ondergetekende van oordeel dat de juiste balans tussen gespecialiseerde deskundigheid en brede visie op onderwijszaken is bereikt, die voor advisering over experimenten, waaraan ook een school voor buitengewoon onderwijs wil deelnemen, gewenst is.

De ondergetekende verwacht dat de Onderwijsraad in zijn verslag ook aandacht zal besteden aan zijn werkzaamheden ter uitvoering van de Experimentenwet.

De door de Onderwijsraad over concrete aanvragen uitgebrachte adviezen zijn niet voor algemene publikatie bestemd. In zulke adviezen zal immers vrijwel steeds niet alleen over de waarde van het experiment als zodanig, maar ook over de onderwijskundige situatie aan de betrokken school een oordeel worden uitgesproken. Naar het de ondergetekende voorkomt zal het in het algemeen wel juist zijn de essentie van deze adviezen te verwerken in het geheel van de overwegingen die als motivering van de beslissing van de minister ter kennis van de aanvragers of van bij de vernieuwing betrokken instanties worden gebracht.

Artikelen

Artikel 1. Voor vermelding van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs in verband met het h.b.o. bestaat geen aanleiding aangezien deze wet zich niet verzet tegen experimenten om het h.b.o. aansluiting bij het wetenschappelijk onderwijs te laten vinden.

Hetzelfde geldt mutatis mutandis voor de Wet op het leerlingwezen.

Deze wet regelt de praktijkopleiding van de leerlingen; de theoretische opleiding daarentegen vindt plaats onder vigeur van de Wet op het voortgezet onderwijs in z.g. streekscholen, welke omschreven kunnen worden – en als zodanig ook door de ondergetekende worden beschouwd – als een samenstel van cursussen in een bepaald gebouw ondergebracht.

De regeling van deze cursussen in de Wet op het voortgezet onderwijs is zó marginaal, dat alle denkbare experimenten kunnen worden uitgevoerd binnen het kader van deze wet.

Artikel 2. Van „samenloop” tussen artikel 90, zesde lid, van de Lager-onderwijswet 1920 en artikel 2, eerste lid, van het ontwerp is naar het oordeel van de ondergetekende even weinig sprake als van samenloop tussen artikel 25 van de Wet op het voortgezet onderwijs en genoemde bepaling van het ontwerp.

Niet geheel juist lijkt de opmerking in het voorlopig verslag, dat voor het lager onderwijs de artikelen 25, vijfde lid, en 90, zesde lid, van de Lager-onderwijswet 1920 slechts afwijking toegelaten van artikel 2, eerste en tweede lid, en artikel 3, tweede lid: voor het lager onderwijs is ook afwijking mogelijk van wat voorgeschreven is in artikel 25, tweede lid, en artikel 90, eerste lid, der Lager-onderwijswet 1920.

De terminologie in dit artikel „buiten de kaders van de afzonderlijke onderwijswetten” moet opgevat worden als „buiten de kaders van de in de Lager-onderwijswet 1920, de Kleuteronderwijswet en de Wet op het voortgezet onderwijs voor deze vormen van onderwijs getroffen regelingen”. De mogelijkheid die bij voorbeeld de Lager-onderwijswet 1920 opent, valt binnen het in die wet gevatte kader. Van absorptie door de nieuwe regeling is derhalve geen sprake.

Artikel 3. De in het voorlopig verslag gedane suggesties, met betrekking tot de invoering van het begrip *onderwijs-werkplan* in dit artikel neemt de ondergetekende gaarne over.

In verband hiermede wordt bij Nota van Wijzigingen een wijziging van dit artikel voorgesteld.

Niet voor de hand ligt het om bij invoering van dit begrip de eisen omtrent rapportage en begeleiding van artikel 4 over te brengen naar artikel 3, omdat de voorstellen hieromtrent van het bevoegd gezag ook bij handhaving voor het overige van het experiment wellicht niet altijd ongewijzigd door de Minister zullen worden overgenomen.

Naast introductie van het begrip „onderwijswerkplan” bestaat er naar de mening van de ondergetekende geen behoefte meer aan nog een ander begrip: experimenteerplan.

Inderdaad kan het in de aard van het experiment liggen, dat wijziging in het onderwijswerkplan wenselijk is. Dit zal blijken bij de rapportage, waarna hieromtrent kan worden beslist afhankelijk van de aard der wijzigingen al dan niet na overleg met de betrokken adviesinstanties.

Artikel 4. De hier aan de Minister gegeven bevoegdheid regelen en voorwaarden te stellen, is zeker niet te groot en niet groter dan in het algemeen aan het verlenen van vergunningen wordt verbonden; uiteraard wordt daarbij in ieder geval de in de Grondwet verankerde vrijheid van onderwijs geëerbiedigd. In de rapporten van de adviesorganen, die ter zake bij de beslissing op een aanvraag voor het ondernemen van een experiment zullen worden ingeschakeld en waartoe ook de pedagogische centra behoren, zal, naar de ondergetekende verwacht, zeker worden ingegaan op de wenselijk geachte voorwaarden die aan een gunstige beslissing zouden moeten worden verbonden; inschakeling van een apart adviesorgaan in het bijzonder voor deze voorschriften, acht de ondergetekende overbodig en te tijdrovend.

Artikel 5 (nieuw). Indien de 9-jarige leerplicht is ingevoerd, hetgeen zal geschieden met ingang van een door de Kroon te bepalen tijdstip (artikel 32 van de Leerplichtwet 1969) zal artikel 2, tweede lid, Schoolgeldwet bepalen:

„Evenmin wordt schoolgeld geheven voor het verstrekken van onderwijs aan leerlingen van het eerste tot en met het derde leerjaar van scholen voor voortgezet onderwijs, die aansluiten op het gewoon lager onderwijs”.

Met de vrijstelling van de schoolgeldplicht voor de eerste drie jaren voortgezet onderwijs houdt artikel 5 van het ontwerp-Experimentenwet geen rekening. Als de leerplicht derhalve

verlengd is, zou voor leerlingen van het derde leerjaar „gewoon” voortgezet onderwijs géén, en voor leerlingen van het derde leerjaar van voortgezet onderwijs krachtens de Experimentenwet wél schoolgeld verschuldigd zijn.

In verband hiermede wordt bij Nota van Wijzigingen voorgesteld aan dit artikel een nieuw lid toe te voegen.

Artikel 7 (nieuw). Het is noodzakelijk nog een voorziening te treffen die het mogelijk maakt de regeling van de studiesteun voor leerlingen van het voortgezet onderwijs uit te breiden tot leerlingen die een school bezoeken, die krachtens de Experimentenwet uit de openbare kas wordt bekostigd. Het nieuw ingevoegde artikel 7 strekt ertoe zodanige voorziening te treffen.

Artikel 8. Aanvulling van artikel 25 van de Wet op het voortgezet onderwijs door opneming daarin van artikel 19 komt de ondergetekende onnodig voor, aangezien laatstgenoemd artikel geen belemmering vormt voor de oprichting van scholengemeenschappen, waar scholen voor lager beroeps-onderwijs (de ondergetekende neemt aan, dat in het voorlopig verslag abusievelijk *l.o.* staat in plaats van: *l.b.o.*) deel van uitmaken en waar voor alle componenten met één of meerdere brugjaren wordt gewerkt. Naar de mening van de ondergetekende kan hiervoor immers een beroep worden gedaan op artikel 26 van de Wet op het voortgezet onderwijs.

Tenzij afwijking van de voorschriften betreffende de inrichting van het brugjaar nodig zou zijn, kan met een verlengd brugjaar zelfs worden geëxperimenteerd zonder toepassing van het experimenteerartikel, hetgeen ook in feite al gebeurt.

*De Staatssecretaris van Onderwijs
en Wetenschappen*
GROSHEIDE.